

Sprawozdanie z Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej Prawa Energetycznego „Energetyka lokalna”, Poznań, 21 kwietnia 2021 r.

W dniu 21 kwietnia 2021 r. odbyła się Ogólnopolska Konferencja Naukowa Prawa Energetycznego pn. „Energetyka lokalna”. Wydarzenie zostało zorganizowane na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu przez Koło Naukowe Prawa Energetycznego i Regulacji Sektorowej. W skład Rady Naukowej Konferencji weszli dr Piotr Lissoń (Zakład Publicznego Prawa Gospodarczego WPiA UAM), prof. dr hab. Bożena Popowska (Zakład Publicznego Prawa Gospodarczego WPiA UAM) oraz dr hab. Aneta Suchoń, prof. UAM (Zakład Prawa Rolnego, Żywnościowego i Ochrony Środowiska WPiA UAM). Ze względu na panującą sytuację epidemiologiczną konferencja odbyła się w formie zdalnej, za pośrednictwem platformy Microsoft Teams.

Uroczystego otwarcia konferencji dokonał prof. dr hab. Tomasz Nieborak, Dziekan Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Powitał on wszystkich zebranych, a szczególnie zaproszonych Gości oraz referentów. Podziękował organizatorom za zaangażowanie w przygotowanie Konferencji oraz wyraził nadzieję na organizację podobnych wydarzeń w formie tradycyjnej, w murach Collegium Iuridicum Novum.

Wydarzenie zostało podzielone na trzy panele tematyczne. Panel pierwszy, zatytułowany „Energetyka lokalna – założenia teoretyczne i praktyka działania”, obejmował wygłoszenie referatu wprowadzającego w tematykę konferencji oraz wystąpienia gości specjalnych. Moderatorem tego panelu była dr hab. Katarzyna Kokocińska, prof. UAM, Prodziekan Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu.

Referat wprowadzający wygłosił dr hab. Mariusz Szyrski, Prodziekan Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie oraz adiunkt w Katedrze Prawa Administracyjnego i Samorządu Terytorialnego WPiA UKSW. W czasie wystąpienia zatytułowanego „Energetyka lokalna – rozproszenie rynku energetycznego jako krok w przyszłość”, prelegent podkreślał stale rosnącą rolę energetyki lokalnej zarówno w polskim, jak i w europejskim systemie energetycznym, a także jej dynamiczny rozwój na przełomie ostatnich lat. M. Szyrski zaprezentował własną definicję pojęcia „energetyka lokalna”. Zgodnie z przedstawioną definicją, energetyka lokalna to zjawisko polegające na produkcji energii na szczeblu lokalnym, pochodzącej z odnawialnych źródeł, w interesie lokalnych wspólnot, których celem jest przede wszystkim osiągnięcie względnej samodzielności energetycznej – w tym także pośrednio uniezależnienie się od dostaw energii. Referent przedstawił szanse i wyzwania, jakie stoją przed młodą jeszcze dziedziną energetyki. Wysunął niezwykle interesującą koncepcję konstytucyjnego podmiotowego prawa do energii, na treść którego miałyby się składać: prawo dostępu do energii, prawo do korzystania z energii oraz prawo do samodzielnej produkcji energii niezależnie od przedsiębiorstwa energetycznego. Z wystąpienia wybrzmiały dwie tezy. Po pierwsze, energetyka lokalna nie jest jedynie marginalnym wycinkiem systemu energetycznego, ale fundamentem przełomowej

transformacji energetycznej w zmieniającej się Europie. Po drugie, energetyka lokalna jest pewną ideą społeczną o ogromnym potencjale. Referat otworzył pole do szczegółowych rozważań podejmowanych przez kolejnych prelegentów.

Gościem specjalnym konferencji była Beata Klimek, Prezydent Miasta Ostrowa Wielkopolskiego. Jej wystąpienie skupiało się wokół idei Ostrowskiego Rynku Energetycznego. W wystąpieniu zatytułowanym „Ostrowski Rynek Energetyczny – coś więcej niż klaster energii” przedstawiła ona założenia, funkcjonowanie oraz rolę samorządu lokalnego w innowacyjnym na skalę krajową projekcie energetyki obywatelskiej. Ostrowski Rynek Energetyczny (ORE) to nazwa własna projektu klastra energetycznego, który został zawiązany na terenie powiatu ostrowskiego. Jak wskazała, głównym zadaniem ORE jest połączenie lokalnych wytwórców energii elektrycznej z jej odbiorcami, w celu zorganizowania pomiędzy nimi bezpośredniego obrotu energią elektryczną, z pominięciem spółek handlowych z tradycyjnej zawodowej energetyki. Prezydent Klimek podkreśliła, że elementem, który wyróżnia ten projekt na tle innych klastrów w Polsce jest wykorzystanie własnej sieci elektroenergetycznej, co pozwala zachować pewien stopień niezależności w stosunku do systemu krajowego.

Kolejnym gościem specjalnym, a zarazem przedstawicielem praktyki był, Prezes Zarządu Wodociągów Słupskich, Andrzej Wójtowicz. Prelegent przedstawił w szczegółowy sposób projekt Słupskiego Klastra Bioenergetycznego oraz Słupskiej Wyspy Bioenergetycznej. Słupski Klaster Bioenergetyczny jest oddolnym porozumieniem działających lokalnie podmiotów zajmujących się wytwarzaniem, konsumpcją, magazynowaniem i sprzedażą energii elektrycznej, ciepła oraz paliw. Z kolei Słupska Wyspa Bioenergetyczna stanowi grupę powiązanych ze sobą projektów z zakresu energetyki rozproszonej, których celem jest powołanie społeczności energetycznej, tworzącej wspólny rynek usług energetycznych i wykorzystującej lokalne źródła energii odnawialnej. Wśród celów strategicznych omawianych projektów A. Wójtowicz wskazał m.in. niższy koszt energii u odbiorcy końcowego, poprawę ekonomiki wytwarzania energii z OZE, zmniejszenie emisyjności gospodarki lokalnej, a także wzrost bezpieczeństwa energetycznego na szczeblu lokalnym.

Panel drugi poświęcony został rozważaniom teoretycznoprawnym. Moderatorem panelu drugiego pt. „Rola energetyki lokalnej w systemie energetycznym” był dr Piotr Lissoń (Zakład Publicznego Prawa Gospodarczego WPiA UAM).

Jako pierwszy wystąpił dr hab. Tomasz Długosz, prof. UJ (Katedra Publicznego Prawa Gospodarczego i Polityki Gospodarczej WPiA UJ). Profesor Długosz zajął się tematem społeczności energetycznych w rozumieniu prawa unijnego, a mianowicie dyrektywy 2018/2001 (dyrektywa RED II)¹ i dyrektywy 2019/944 (dyrektywa IEMD)² jako form energetyki obywatelskiej. Wskazał on, że w treści pierwszej z przywołanych dyrektyw mowa jest o społeczności energetycznej działającej w zakresie energii odnawialnej, natomiast na gruncie dyrektywy IEMD występuje termin obywatelska społeczność energetyczna. Formy te wykazują zarówno pewne podobieństwa, jak i różnice. Podczas wystąpienia prelegent zwrócił uwagę na funkcje regulacji unijnych dotyczących społeczności energetycznych. Wskazał, iż z jednej strony regulacje te służą harmonizacji inicjatyw obywatelskich w Europie, z drugiej zaś – pozostawiają państwom członkowskim szeroki zakres

¹ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/2001 z dnia 11 grudnia 2018 r. w sprawie promowania stosowania energii ze źródeł odnawialnych (Dz. U. UE. L. z 2018 r. Nr 328, str. 82 z późn. zm.).

² Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/944 z dnia 5 czerwca 2019 r. w sprawie wspólnych zasad rynku wewnętrznego energii elektrycznej oraz zmieniająca dyrektywę 2012/27/UE (Dz. U. UE. L. z 2019 r. Nr 158, str. 125).

swobody. Mając na uwadze fakt, iż wdrożenie przepisów unijnych do polskiego porządku prawnego nie jest zadaniem łatwym, referent wyraził swoją obawę przed wprowadzeniem regulacji, które w rzeczywistości utrudnią rozwój energetyki obywatelskiej i zdestabilizują funkcjonowanie sektorów energetyki sieciowej.

Kolejną referentką była dr hab. Marzena Czarnecka, prof. UE (Katedra Prawa i Ubezpieczeń, Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach). Profesor Czarnecka skupiła się na aspekcie podmiotowym energetyki lokalnej, traktując o prosumentach energii odnawialnej. Poza omówieniem klasycznej, znanej z ustawy o OZE³, instytucji prosumenta energii odnawialnej, prelegentka przybliżyła ideę wprowadzenia do polskiego systemu prawnego kategorii prosumenta zbiorowego oraz prosumenta wirtualnego. Podkreśliła, iż ze względu na obowiązujące regulacje prosumentami energii odnawialnej są głównie osoby zamieszkujące na wsiach. Jej zdaniem, mieszkańcy miast często nie mają możliwości zainwestowania choćby we własną instalację fotowoltaiczną. Wprowadzenie kategorii prosumenta zbiorowego pozwoliłoby mieszkańcom budynków wielorodzinnych skorzystać z systemu prosumenckiego. Z kolei celem wprowadzenia instytucji prosumenta wirtualnego jest eksploatacja instalacji OZE całkowicie oddalonej od punktu przyłączenia danego odbiorcy. To właśnie idea wprowadzania kategorii prosumenta wirtualnego wywołała najwięcej emocji i była tematem ożywionej dyskusji w dalszej części konferencji.

Wśród referentów znalazł się także dr hab. Jakub Pokrzywniak, prof. UAM (Katedra Prawa Cywilnego, Handlowego i Ubezpieczeniowego WPIA UAM), który przybliżył słuchaczom tematykę współdziałania jednostki samorządu terytorialnego z operatorem systemu dystrybucyjnego w ramach budowy ogólnodostępnych stacji ładowania pojazdów. Podczas wystąpienia prelegent przedstawił mechanizm tworzenia ogólnodostępnych stacji ładowania, opierając się na analizie stosownych przepisów ustawy o elektromobilności i paliwach alternatywnych⁴. Zgodnie z obowiązującą regulacją w przypadku niewystarczającej liczby punktów ładowania wójt, burmistrz albo prezydent miasta sporządza plan budowy ogólnodostępnych stacji ładowania pojazdów. Plan określa liczbę i lokalizację planowanych ogólnodostępnych stacji ładowania z liczbą planowanych do zainstalowania w nich punktów ładowania oraz proponowany harmonogram budowy tych stacji. Prelegent podkreślił, że operator systemu dystrybucyjnego, właściwy ze względu na lokalizację ogólnodostępnej stacji ładowania wskazanej w planie, jest zobowiązany wybudować taką stację. Profesor Pokrzywniak zwrócił uwagę na fakt, iż w projekcie ustawy o zmianie ustawy o elektromobilności i paliwach alternatywnych oraz niektórych innych ustaw nie przewidziano budowy stacji ładowania przez OSD w gminach, które mają ich za mało. Planowana nowelizacja zmierza zatem do wygaszenia mechanizmu awaryjnego oraz wyzbycia się przez OSD własności ogólnodostępnych stacji ładowania.

Panel drugi zwieńczyło wystąpienie dr. Macieja M. Sokołowskiego (Uniwersytet Warszawski, Uniwersytet w Tokio), który wygłosił referat pt. „Lokalnie a jednak globalnie: model regulacyjny energetyki obywatelskiej”. Doktor Sokołowski zwrócił uwagę na podobieństwo form energetyki obywatelskiej w krajach Unii Europejskiej i skonfrontował je z perspektywą japońską. Przedstawił dane statystyczne, zgodnie z którymi w 2016 r. w Japonii istniało ok. 1000 instalacji energetycznych należących do różnego rodzaju społeczności. Większość z nich była napędzana energią

³ Ustawa z dnia 20.02.2015 r. o odnawialnych źródłach energii (Dz. U. 2021, poz. 610).

⁴ Ustawa z dnia 11.01.2018 r. – Elektromobilność i paliwa alternatywne (Dz. U. 2021, poz. 110).

słoneczną. Zaznaczył on, że obecnie prekursorem ruchu społeczności energetycznych w Japonii jest Miyama Smart Energy, która nie tylko sprzedaje energię mieszkańcom Miyama City, lecz także promuje domowy system zarządzania energią, który monitoruje zużycie energii elektrycznej. Jest to jeden z wielu zaprezentowanych podczas wystąpienia przykładów społeczności energetycznych, które są częścią japońskiego sektora energetycznego.

Wystąpienia prelegentów podsumowała dyskusja, która w przeważającej części dotyczyła prosumenta wirtualnego. Podkreślano korzyści płynące z wprowadzenia wspomnianego rozwiązania do polskiego porządku prawnego oraz przytoczono przykłady funkcjonowania tej instytucji w innych państwach. Pochyleno się także nad rozgraniczeniem pojęć „energetyka obywatelska” oraz „energetyka lokalna”.

Moderatorem ostatniego panelu, zatytułowanego „Wybrane zagadnienia energetyki lokalnej”, była Kinga Kalińska (Koło Naukowe Prawa Energetycznego i Regulacji Sektorowej WPiA UAM). W ramach tego panelu wystąpili: mgr Tomasz Marzec („Perspektywy rozwoju spółdzielni energetycznych w Polsce – ocena regulacji prawnych”), Karolina Chról („Klastry energii jako sposób realizacji partnerstwa publiczno-prywatnego”), mgr Dagmara Dragan („Bariery prawne w rozwoju klastrów energii w Polsce”), Justyna Kanas („Pomoc publiczna w aukcyjnym systemie wparcia dla OZE jako fundament energetyki rozproszonej”), Bartłomiej Kupiec („Społeczności energetyczne jako instrumenty polityki energetycznej Unii Europejskiej – analiza prawno-porównawcza”), Łukasz Jastrzębski i Marlena Stawujak („Demokracja energetyczna a przyszłość energetyczna Polski”), mgr Krzysztof Szczęśniak („Możliwość wdrożenia umów cPPA jako instrumentu promowania energetyki lokalnej”) oraz mgr Jakub Plebański („Czy obecnie obowiązujące regulacje dotyczące linii bezpośredniej hamują rozwój energetyki lokalnej?”). Ostatnią część konferencji urozmaicił referat pt. „(Obywatelskie) spółdzielnie energetyczne w Niemczech”, który został wygłoszony przez Ass. jur. Evę-Marię Thierjung z Westfälische Wilhelms-Universität w Münster.

Podsumowując, w konferencji udział wzięło 17 prelegentów z ośrodków akademickich w całej Polsce. Wystąpili przedstawiciele Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach, Uniwersytetu Warszawskiego, Uniwersytetu Jagiellońskiego, Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, Uniwersytetu Wrocławskiego, Uniwersytetu Gdańskiego oraz oczywiście Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Dzięki łączności z przedstawicielem Uniwersytetu w Tokio oraz przedstawicielką Uniwersytetu w Münster, konferencja zyskała szerszy zasięg geograficzny.

Tematyka konferencji wpisала się w niezwykle ważny obecnie temat, jakim jest stale rosnąca rola energetyki lokalnej. Sektor energetyczny podlega dynamicznym zmianom, które pozwalają na odchodzenie od struktur wielkoskalowych na rzecz systemów rozproszonych, wykorzystujących naturalne źródła energii. W przyszłości możemy się spodziewać dalszego dynamicznego wzrostu udziału lokalnych i odnawialnych źródeł energii zarówno w krajowym, jak i europejskim miksie energetycznym.

Kinga Kalińska

Koło Naukowe Prawa Energetycznego i Regulacji Sektorowej

Wydział Prawa i Administracji

Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

knpers@gmail.com